

ПРОФЕСІЙНА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ

Міщенко Марина Сергіївна

к. психол. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

marina_mishch@mail.ru

Анотація. Здійснено теоретичний аналіз проблеми професійної стійкості фахівців інклюзивно-ресурсних центрів. Встановлено, що професійну стресостійкість слід розуміти як здатність людини протистояти негативному впливу стресових факторів професійної діяльності, зумовлену індивідуальним комплексом її вроджених і набутих властивостей та процесів.

Ключові слова: професійна діяльність, фахівець, стресостійкість, професія, підготовка.

Проблема професійної стресостійкості особистості має важливе значення для практики, зокрема, професійної підготовки фахівців, однак є недостатньо вивченою.

Більшість соціономічних професій у суспільстві завжди є попит, вони не завжди належать до популярних і високооплачуваних. На перший погляд, професії типу «людина-людина» відрізняються відсутністю жорстких і єдиних вимог до самого процесу професійної діяльності, одночасно з цим до представників даних професій висуваються підвищені вимоги. Варто зазначити, що до фахівців будь-якої професії висуваються вимоги двох типів: професійні та психологічні. До професійних вимог можна віднести перелік знань, умінь і навичок, які фіксуються в кваліфікаційній характеристиці або моделі фахівця. Вони забезпечуються спеціальною (предметною) підготовкою людини в середньому або вищому навчальному закладі. Державний іспит і захист дипломної роботи підтверджують готовність людини до виконання

професійних обов'язків. Психологічні вимоги присутні у всіх професіях, забезпечуючи засвоєння і виконання багатьох професійних функцій. У переважній більшості випадків їхня присутність невидима. Однак у соціономічних професіях психологічна відповідність виступає ключовим моментом як на етапі входження людини в діяльність, так і на етапі професійної діяльності. Власне, професії типу «людина-людина» ставлять високі вимоги до психіки людини, оскільки вони передбачають інтенсивну взаємодію (спілкування) з широким колом різних людей. Психологічна компетентність-відповідність, на відміну від професійної, не пов'язана з конкретною областю знання. Вона є певним сплавом емоцій і мислення, складною внутрішньою структурою, відповідальною за поведінку.

Професійну стресостійкість слід розуміти як здатність людини протистояти негативному впливу стресових факторів професійної діяльності, зумовлену індивідуальним комплексом її вроджених і набутих властивостей та процесів, які забезпечують оптимальне успішне досягнення мети трудової діяльності в складній емоціогенній ситуації. Як особистісна якість, яка визначає ступінь ефективності подолання стресової ситуації, професійна стресостійкість є багатокомпонентним явищем, тісно пов'язана з копінг-стратегіями і залежить від ряду індивідуально-типологічних особливостей особистості. Діяльність фахівця в соціономічних професіях можна охарактеризувати як таку, що протікає в умовах постійно мінливого середовища, несподівано виникаючих обставин; надзвичайно багатопланову, багатоаспектну, що має інституційний, процесуальний та інструментальний компоненти; насичену великою кількістю різноманітних дій; насичену взаємодією з іншими людьми; часто реалізується в умовах вираженого дефіциту часу; опосередковану по відношенню до результатів діяльності роботою інших людей. Порушення професійної стресостійкості фахівців соціономічних професій проявляється в результаті розладу всієї функціональної системи професійної діяльності в цілому, а не ізольованого патологічного впливу на один компонент і проявляються на різних рівнях: біологічному, психологічному і соціальному.

Професійне становлення фахівця є тривалим, практично нескінченним, процесом професійного розвитку людини. Як зазнає С. Д. Максименко [1], сутність професійного становлення в процесі навчання у ЗВО полягає в тому, що індивід, прийнявши на себе професійну роль, розпочинає освоєння функціонального змісту професійної діяльності. Становлення професійної стресостійкості майбутніх фахівців соціономічних професій має свої особливості, обумовлені типом професії, які, за класифікацією Є. О. Климова [2], відносяться до професій типу «людина-людина». Предметом інтересу, обслуговування та перетворення в даному типі професій є соціальні системи, спільноти, групи людей, і тому професійне становлення майбутнього фахівця відбувається в процесі спілкування, діяльності та інших видів активності.

Стресостійкість, як інтегральна характеристика психічного розвитку, формується в процесі онтогенезу людини на основі генетично зумовлених індивідуальних характеристик в умовах конкретного соціального середовища. Більшість науковців вважає, що стресостійкість особистості формується на основі багаторазового повторення зіткнення особистості зі стресогенними факторами (І. Ф. Аршава, І. Г. Гаврілець, Г. В. Мигаль). Тенденційно стресостійкість виявляється в активній протидії до стресових факторів, пристосуванні або ухилянні від стресового впливу, що в будь-якому випадку пов'язане з особистісними змінами. Це дозволяє оптимізувати процес формування стресостійкості.

Отже, становлення професійної стресостійкості фахівця означає появу нових якостей у психіці людини, які раніше були відсутні у людини або були, але в іншому вигляді (наприклад, ряд професійних здібностей виростає із загальнолюдських якостей). Це означає, що становлення професійної стресостійкості особистості є збагаченням її психіки. Людина, яка володіє професійною стресостійкістю, прагне протистояти негативним процесам, виробляючи у собі прийоми компенсації, нові творчі стратегії, опановуючи для

цього новими психічними якостями та способами діяльності, що знову просуває вперед психічний розвиток.

Список літератури

1. Максименко С. Д. Професійне становлення молодого вчителя. – Ужгород : Закарпаття, 1998. – 106 с.
2. Климов Е .А. Введение в психологию труда. – М.: Изд. МГУ, 1988. – 200 с.